

BULLETIN 90

December 2002

Contributie: minimaal 7,--euro per persoon/
jaar.

Dagelijks bestuur:

Voorzitter: Mr. G. Schilperoort
Secretaris: P.J. Pot
Penningmeester: A.J. Dekker

Redactiecommissie:

Mr. G. Schilperoort
Mr. R. van der Waal

Conservator: B. Kolbach

Layout: C. Spruit

Inhoud

NIEUWS VAN DE REDACTIE.....	2
25-JARIG JUBILEUM.....	3
STREEKGERECHTEN.....	4
NIEUWE VRIENDEN.....	5
VERSLAG VAN DE VRIENDENDAG	6
WAT DE KRANTEN ZEGGEN	8
DE VRAGENRUBRIEK	14
GENEALOGIE	16
WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHÉ WAARD" ...	17
AANWINSTEN	19

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Beste vrienden,

Met voldoening kunnen we terugkijken op de Vriendendag van zaterdag 12 oktober jongstleden, waarvan u in dit bulletin een verslag aantreft.

Toen de zondagavond tevoren het overlijden van prins Claus bekend werd gemaakt, kwam vanzelfsprekend de vraag op of het geplande uitstapje naar Delft nog wel doorgang zou kunnen vinden.

Maandag bleek reeds dat het programma slechts op één punt moest worden aangepast: in plaats van de Nieuwe Kerk zou de Oude Kerk worden bezocht.

Wist u trouwens dat u diezelfde maandagavond al op de website van het Streekmuseum van deze programmawijziging kennis kon nemen?

Nadat het achttiende-eeuwse glas namens de Vriendenkring aan de heer Kolbach als voorzitter van de Stichting Streekmuseum Hoeksche Waard was aangeboden, maakte de heer Kolbach in zijn dankwoord van de gelegenheid gebruik om iets te vertellen over de actuele stand van zaken betreffende ons museum.

Vanaf het prilste begin zijn alle aanwinsten met open armen ontvangen waardoor het museum een enorme collectie oude voorwerpen rijk is. Een bijverschijnsel van het accepteren van alle giften is echter dat sommige voorwerpen niet alleen dubbel aanwezig zijn, maar soms in een veelvoud.

Wat denkt u van 22 wasstampers, 31 oliestellen en 46 begrafenishoeden?

Net als vroeger is het museum nog steeds blij met nieuwe aanwinsten. Nieuw beleid is dat voorwerpen als gift, dus niet in bruikleen, worden aanvaard en dat aan de acceptatie van de gift de voorwaarde wordt verbonden dat het geschonken voorwerp eventueel uitgeleend, geruild of zelfs verkocht mag worden.

Hier zal terughoudend mee worden omgegaan. Unieke voorwerpen, zoals het recentelijk geschonken glas, zullen blijvend tot de collectie van het museum behoren, zo verzekerde de heer Kolbach.

Bij dit bulletin is de acceptgirokaart gevoegd voor uw bijdrage over 2003.

De minimumbijdrage is nog steeds 7 euro per persoon per jaar.

Het bestuur van de Vriendenkring wenst u prettige feestdagen toe en een gezond, voorspoedig 2003.

G. Schilperoort

25-JARIG JUBILEUM

Vrijdag 1 november j.l. was een bijzondere dag voor het Streekmuseum én voor museummedewerker Annee Bos. Op deze dag was hij namelijk 25 jaar aan het Streekmuseum verbonden. Een gebeurtenis waarvan wij in dit bulletin graag melding maken.

Ter gelegenheid van dit jubileum werd hem op deze dag 's avonds een receptie aangeboden door zijn eigenlijke werkgever WHW bedrijven te Oud-Beijerland. Via deze organisatie is Annee al 25 jaar werkzaam voor het museum.

Aanvankelijk hield hij zich vooral bezig met de opbouw van het archief over de streek (met name de genealogische fichescollectie) en het assisteren van bezoekers, die op zoek waren naar gegevens over hun voorouders of iets van de geschiedenis van de Hoeksche Waard wilden weten. Later kwamen daar andere taken bij die meer met de eigenlijke museumactiviteiten te maken hadden, zoals het ontvangen van bezoekers en het verstrekken van informatie over de museumcollectie.

Door de heer Roobol directeur van WHW-bedrijven, en de heer Kolbach, voorzitter van het bestuur van Stichting Streekmuseum Hoeksche Waard werd, in aanwezigheid van familie, vrienden, museummedewerkers en -vrijwilligers, onder meer het enthousiasme genoemd waarmee Annee zijn werk altijd gedaan heeft. Ook zijn fenomenale kennis van vele Hoeksche Waardse families en hun onderlinge relaties in heden en verleden werd aangehaald. Veel speurders naar hun voorouders heeft hij met deze kennis in die 25 jaren kunnen helpen.

Annee was overigens al geruime tijd vóór 1 november 1977 betrokken bij het Streekmuseum. Vanaf 1966 had hij al als vrijwilliger een belangrijke bijdrage geleverd aan het museum.

Door het Streekmuseum werd hem naast een horloge een speldje geschonken, dat het bestuur heeft laten ontwerpen om aan te kunnen bieden als blijk van waardering aan personen die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor het Streekmuseum. Annee mocht als eerste zo'n speldje ontvangen. Op dit speldje komt de relatie museum en Hoeksche Waard goed tot uiting. Afgebeeld is namelijk het Hof van Assendelft met de Hoeksche Waard als achtergrond.

Wij hopen dat Annee in de nog resterende jaren zijn werk met evenveel plezier zal blijven doen als tot nu toe.

R. van der Waal

STREEKGERECHTEN

Enige streekgerechten welke oorspronkelijk op het eiland zijn ontstaan en het gevolg zijn van meer of mindere armoede. Aardappelen, stoofperen en spek had men meestal wel. U moet de gerechten eens proberen, succes!

Spek met peren

Nodig: 1 kg Gieser-Wildeman stoofperen (deze hebben weinig steentjes), 500 g buikspek aan één stuk (harskarbonade kan ook), 1 kg aardappelen, zout en aardappelmeel.
Bereiding: het spek, tezamen met de ongeschilde peren in een pan met zoveel water opzetten dat het net onderstaat en dit ca. 2 uur op een zo laag mogelijk vuur gaar laten worden. De geschilde aardappelen kookt u met wat zout.
Serveren met gekookte aardappelen. U kunt ook de peren, piepers en spek apart opdienen. Als sausje kunt u het kookvocht binden met aardappelmeel. De peren blijven overigens in het kooknat staan.

Voor velen een zondagsmaal. Eet smakelijk, maar pas op dat u de mond niet brandt. Als toetje nam men veelal “errepels met kerremelk”. Op z'n Hollands: aardappelen met karnemelk.

Seuters (Als borrelhapje of in plaats van een portie frieten.)

Nodig: ongeschilde krielaardappeltjes (Eigenheimer of Bildstar), zout en reuzel.
Bereiding: aardappeltjes wassen en in een pan heet water aan de kook brengen. Dan afgieten en ze laten drogen. Als ze droog zijn gaar en bruin bakken in de reuzel.
Bestrooid met wat zout en peper presenteren op een “schutteltje” en als bluswater een koud “pilsie”.

Seuters eten is met name in 's-Gravendeel nog steeds populair.

Keuchiesbutter (Een keu is een gewestelijke benaming voor varken.)

Nodig: 100 g reuzel, 4 eetlepels stroop.
Bereiding: de reuzel uitbakken op een niet te hoog vuur. Na het uitbakken overgieten in een “kommechie” en het wat laten afkoelen. Daarna de stroop erbij doen onder regelmatig roeren tot het geheel koud is geworden.

Op een boterham, zeker as tie werm is gemaakt, as een gebakkie zo lekker.

NIEUWE VRIENDEN

De hieronder genoemde personen hebben zich in de afgelopen maanden aangemeld bij onze Vriendenkring. Wij heten deze nieuwe vrienden/vriendinnen van harte welkom.

L	20531	C.T. Bestebreurtje	Papendrecht
HW	10020	A. van Bochove	Heinenoord
L	20054	Ir. O.P. van Driel	Grave
HW	10038	E. van Gelder	Piershil
HW	10168	A.A. Hensen	Maasdam
L	20859	H.W. Hulsen en	
L	20860	A. Hulsen-de Keijzer	's-Gravenhage
HW	10302	E. Israël	Oud-Beijerland
L	20816	H.A.C. Kievit	Rotterdam
HW	10580	Conny Koffeman	Heinenoord
L	20384	A. Koorneef	Weerselo
L	20166	E. Kooijman	Utrecht
HW	10641	drs. M. Kouwenhoven	Nieuw-Beijerland
L	20270	J. Overgoor en	
L	20271	I.C. Overgoor-Hordijk	Dordrecht
L	20454	G.J. van der Pligt en	
L	20455	E.J. de Lange	Genemuiden
HW	10311	J.C. Sint Nicolaas	Numansdorp
HW	10297	H.M. Themans-Bouwman	Oud-Beijerland
L	20005	J.B.M. Starkenbrug	Capelle a/d IJssel
HW	10557	A.M.C. Veerman	Nieuw-Beijerland
HW	10447	G. Verrij	Oud-Beijerland
L	20432	P. Weeda	Hendrik Ido Ambacht
L	20102	Jelke Weistra	Sprang Capelle

VERSLAG VAN DE VRIENDENDAG

Het bestuur heeft de heer J. van Driel, vriend en één van de vrijwilligers van het Streekmuseum, bereid gevonden om een verslag te maken van de gehouden Vriendendag. Hieronder volgt dit verslag, waarvoor wij de heer Van Driel van harte danken.

Zaterdag 12 oktober j.l. werd het rond het middaguur heel druk in het Hof. Veel vrienden van het Streekmuseum verzamelden zich voor het jaarlijkse uitstapje. Men werd ontvangen met koffie en thee en daar kon men elkaar hetzij voor het eerst of bij herhaling ontmoeten. Tegen enen moest men de gereedstaande bussen opzoeken voor een middag Delft, dus een buiteneilandse reis dit keer. Op het programma stond óf een rondwandeling door de stad óf een bezoek aan de Oude Kerk en een excursie naar de “Porceleynse Flesch”, de fabriek van het Delfts Blauw.

Helaas kon een bezoek aan de Nieuwe Kerk geen doorgang vinden in verband met de bijzetting van de overleden prins Claus aldaar. Een half jaar geleden, bij de voorbereidingen en afspraken in Delft werd door ons bestuur reeds aangegeven dat als er iemand van het Koninklijk Huis zou komen overlijden, wat dan? Men had er toen nog niet over nagedacht (volgens voorzitter Schilperoort), maar de Oude Kerk met de scheve toren was een uitstekend alternatief. De twee binnengroepen kregen interessante informatie over b.v. Hugo de Groot, daar begraven, en schilder Vermeer, arm begraven, maar wel naast zijn zeer rijke schoonmoeder.

De twee buitengroepen kwamen naast de reguliere wetenswaardigheden veel bijzonderheden te weten over de bijzetting van prins Claus in de Nieuwe Kerk. De VVV-gidsen waren uitstekend voorbereid. Eén facet. De dakbedekking van de Heilige Geest kapel zou vervangen worden. Nu bleek dat houtwormen en boktorren de hele kapconstructie als maaltijd gebruikt hadden, zodat alles eraf moest. Over de kapel was met oranje zeilen een werkkap gemaakt. Dit nu bracht de discussie op gang of naast de stelling in de straat ook de werkkap tijdelijk verwijderd moest worden, omdat de rouwstoet daarlangs zou komen. Deze zaken kostten Delft enorm veel geld.

De binnen- en buitengroepen werden ook verteld dat tijdens de plechtigheden de Bourdonklok (9000 kg) geluid zou worden, terwijl normaal alleen de uurslagen met een hamer aangeslagen, minder krachten in de toch al scheve toren bewerkstelligen. Na de stadswandeling en kerkrondleiding werd de “Porceleynse Flesch” bezocht. Diverse stukken werden getoond waaronder de “Nachtwacht” van Rembrandt uitgevoerd op tegeltableau in Delfts Blauw. Het fabricageproces werd door enthousiaste gidsen van de fabriek uitgelegd en het handmatig beschilderen en kleivormen werd gedemonstreerd. Opmerkelijk was de uitstalling in de binnentuin van een ander kunstzinnig bak- en glazuurproduct wat ontwikkeld werd in tijden van recessie, maar nooit opgang heeft gemaakt. Inmiddels is dit bedrijf de laatste en enige in zijn soort. In de “Porceleynse Flesch” werd een kopje koffie of thee aangeboden en de bedrijfswinkel kon bezocht

worden.

Het heenreizen en ook het terugreizen liep voorspoedig. Om 17.45 uur werd men weer verwacht in de Vijf Schelpen te Mijnsheerenland voor het aperitief en de maaltijd “spek met peren en erwtensoep”.

Boshuizen en medewerkers serveerden vooraf 35 liter groentesoep, als hoofdgerecht 60 kg Gieser-Wildeman stoofperen, 35 kg (tafel)aardappelen, 15 kg harstkarbonade, 15 kg buikspek en 15 liter erwtensoep. Als gang 3 aardappelen met karnemelk en als toetje een heerlijke mousse. Voor wie nog nooit heeft meegedaan een echte aanrader. (Elders in dit bulletin vindt u de bereidingswijze van diverse streekgerechten, Red.)

Tijdens de maaltijd gaf voorzitter Schilperoort een uitleg over een zeer fraai drinkglas uit Goudswaard, welke bij veilingbedrijf Sotheby's onder de hamer was gekomen. De Vriendenkring had goed geboden en zo kon dit object aan het bestuur van het Streekmuseum worden aangeboden. Bestuursvoorzitter en conservator Kolbach was zeer in zijn nopjes met dit glas, waarvan de beschrijving in het vorige bulletin was opgenomen. Na zijn dankwoord lichtte Kolbach diverse beleidspunten toe en gaf enkele plannen weer. Aan het einde van de avond bedankte Schilperoort iedereen die meegewerkt had aan het welslagen van de Vriendendag, met name de heer en mevrouw Dekker voor het vele administratieve werk hieraan verbonden.

Al met al is dit nog een heel verslag geworden en nog is niet alles verteld. Wellicht voor anderen die nog nooit “meededen” met een Vriendendag aanleiding om dit wel te gaan doen. Volgend jaar is de Vriendendag op 11 oktober en het middagprogramma is dan weer in de Hoeksche Waard. Ideeën zijn welkom bij het bestuur van de Vriendenkring.

WAT DE KRANTEN ZEGGEN

Regelmatig verschijnen er in de hedendaagse kranten berichten over het vaststellen van nieuwe straatnamen in nieuwbouwwijken in de diverse dorpen van de Hoeksche Waard. Vaak worden er personen vernoemd, die bekend zijn uit het verleden van een betreffend dorp. Ook worden soms namen uit het industrieel verleden van een dorp aan de vergetelheid onttrokken. In het navolgende krantenartikel (letterlijk uit "Het Nieuwsblad gewijd aan de belangen van de Hoeksche Waard en IJselmonde" uit 1962 overgenomen) worden een aantal straatnamen verklaard, die vandaag de dag in Westmaas voorkomen en terugslaan op de ontstaansgeschiedenis van het gebied rond Westmaas.

"HISTORIE VAN WESTMAAS.

De rijke historie van de gemeente Westmaas is waard om in haar straatnamen tot uitdrukking te worden gebracht. Dit is al gedeeltelijk geschied bij de namen: Mastland en Koetsveldlaan, doch dit is slechts een zeer klein gedeelte, hoofdzakelijk over de eerste helft van de negentiende eeuw. Om precies te zijn van 1830 tot 1836. In de namen: Munnikenweg (of Munnikenlandse weg) en Munnikendijk komt echter een veel vroegere historie naar voren, n.l. de geschiedenis in de jaren van de bekende Sint Elisabethsvloed van 1421. En juist deze geschiedenis is wel zodanig interessant om te weten en geeft voor de aandachtige lezer zoveel studiemogelijkheden, dat een zeer beknopte uiteenzetting hierna niet kan worden nagelaten. Zeer beknopt, omdat een volledige opsomming van feiten en gebeurtenissen zoveel geschreven woorden zou bevatten, dat daarmee een boekwerk gevuld zou kunnen worden. Volstaan moge derhalve worden met enkele feiten te vermelden. Voor de bekende Sint-Elisabethsvloed van 18 en 19 november 1421 (dit was in feite de tweede Sint-Elisabethsvloed, want de eerst bekende had plaats in 1404) was van het dorp Westmaas niets aanwezig, althans niet op de tegenwoordige plaats. Het was een uitgestrekte vlakte van rietgors en moeras, doorsneden van krekken en vloedsloten, hier en daar onderbroken door een soort terp. Wel kan worden opgemaakt uit de geschriften van de grafelijkheidsrekenkamer van Putten en Strijen, dat van een soort kleine gemeenschap in deze omgeving sprake is geweest, maar van veel betekenis is dat niet. Het viel ook niet mee om in die omgeving te wonen en het dagelijks brood te verdienen. De visserij en de jacht konden ietwat opleveren, doch veehouderij en vooral landbouw waren riskant in verband met de steeds dreigende overstromingen wegens het ontbreken van behoorlijke dijken.

Strijen

De tegenwoordige gemeente Westmaas is net als haar wapen: een in twee gedeelten verdeelde oppervlakte. De gemeente laat op de kaart duidelijk een oostelijk en een westelijk gedeelte zien met een zeer smal aanrakingspunt tussen Blauwe Steenweg en Smitsweg. Dit is een gevolg van het feit, dat het tegenwoordige Munnikenland met de kom van Westmaas in vroeger dagen behoorde tot de goederen van de heren van Strijen. Dit gebied was een ver afgelegen deel van de heerlijkheid Strijen. Dat Westmaas “afstamt” van Strijen is ook duidelijk te merken aan het gemeentewapen.

Het wapen van Strijen heeft drie Sint-Andrieskruisen van keel (rood) op een veld van goud. Op het linker gedeelte van het wapen van Westmaas staat precies hetzelfde. Westmaas zou aldus als een dochteronderneming van Strijen genoemd kunnen worden, evenals Klaaswaal van Numansdorp en de drie Beijerlanden onderling overeenkomsten hebben. De klimmende Hollandse leeuw op het rechter gedeelte van het wapen is afkomstig van de heerlijkheid Greup, die vanaf het begin van zijn bestaan tot aan de Napoleontische tijd op papier een zelfstandig bestaan heeft gevoerd, en, zoals verscheidene malen is gebleken over meer kapitaal kon beschikken van de inwoners dan Westmaas. Verwonderlijk is het daarom, dat de besturing veelal vanuit Westmaas plaatsvond. Uiteraard een gevolg van het geringe aantal zielen en toen de Greup dan ook uiteindelijk opging in de gemeente Westmaas was dat alleen een wettiging van een reeds lang bestaande toestand: In dit verband zullen wij echter niet spreken over Greup, doch Westmaas.

Lodewijk van Moerkerken.

Zoals gezegd was Westmaas een onderdeel van de heerlijkheid Strijen, die zich voor de St. Elizabethsvloed tot ver in Brabant uitstreckte. Toen echter in het jaar 1424 Willem van Strijen zonder mannelijke erfgenaam overleed kwam de heerlijkheid Strijen te vervallen aan zijn dochter Aleid, die gehuwd was met Nicolaas van Putten. Deze noemde zich daar heer Van Putten en van Strijen en het is ook aan die vereniging te danken, dat tenslotte bij de indijkingen een zekere coördinatie kon ontstaan. Lodewijk van Moerkerken was dan ook de man, die door samengaan (tegenwoordig zou hij een intercommunaal lichaam hebben gesticht met een voorzitter en een secretaris en presentiegelden voor de leden) de inpoldering op grote schaal ter hand heeft genomen.

Aanzienlijke familie

Dit kon hij doen, omdat hij tot een der aanzienlijkste families behoorde van de zuidelijke Nederlanden en door familiebanden veel kon bereiken, ook bij de hoge geestelijkheid te Utrecht en Luik. Doch dit kon eerst geschieden in 1437, dus na de vloed. Voor deze tijd waren de ambachten van Schobbe en Everocken in handen van de heren van Putten en Strijen totdat deze in 1381 overgingen in handen van Goidschalc van Rozendaal door aankoop van Zweder van Gaesbeecke van Putten en van Strijen. Deze laatste stamde evenals Lodewijk van Moerkerken uit een aanzienlijk Vlaams geslacht. De twee

tegenwoordig zo dicht bij elkaar gelegen en met elkaar verweven dorpen behoorden vroeger echter tot twee geheel verschillende landstreken. Westmaas viel onder het bisdom Luik en Mijnsheerenland onder het bisdom van Utrecht. Maar de coördinatie kwam en door familierelaties en door religieuze handelingen van een dezer families. In het jaar 1391 werd namelijk door de eerder genoemde Zweder van Gaesbeecke een klooster gesticht, genaamd Nieuwlicht of Ten Nieuwen Lichte, en gelegen te Bloemendaal nabij Utrecht. Dit klooster was voor de Karthuizermonniken. Teneinde dit klooster in stand te houden, werden door hem en door zijn zoon en nog enkele anderen bij tijd en wijle inkomsten uit goederen afgestaan, dan wel goederen geschonken. En een eerste schenking was onder andere een stuk land gelegen in de goederen van Strijen en genaamd de “Grote Riethure”, niet te verwarren met “de Riethure”, dat tegenwoordig heet het Oudeland van Puttershoek. De “grote Riethure” heet tegenwoordig het Munnikenland en bestond destijds, zoals eerder gezegd uit rietgors en moerasland. Door het geslacht Van Gaesbeeck werden niet alleen gronden of inkomsten van gronden afgestaan aan de monniken in de omgeving van Strijen en Westmaas, doch ook rond Piershil, en op Voorne en Putten, rond Poortugaal en in de Alblasserwaard.

De grote Riethure

Toen de monniken “de grote Riethure” eenmaal in bezit hadden gekregen togen zij ijverig aan het werk, daarbij op financieel gebied gesteund, ten behoeve van ziel en zaligheid van hemzelf, zijn voorouders en andere familieleden, door Jacob van Gaesbeecke, zoon van Zweder. De monniken hadden om hun landen een zomerdijk, maar dit gaf eigenlijk onvoldoende zekerheid om op de landen koren te verbouwen. Daarom gaf Jacob van Gaesbeecke op 26 januari 1411 aan de monniken toestemming hun landen te bedijken met een winterdijk, het zal er wel een winterdijk naar geweest zijn, terwijl hij tevens afstand deed van al zijn rechten op dit land. Voorts geeft hij op 4 november 1415 het tiendrecht van het korenland aan de Karthuizer monniken.

Het begin

Met enige verbeelding zou deze tijd aangemerkt kunnen worden als het begin van Westmaas, maar van een burgerlijk bestuur en van een rechtspraak was nog geen sprake. Strijen was nog de hoofdplaats en de naam Westmaas was onbekend. Een kleine buurtschap, een verzameling van eenvoudige woningen was alles. En daarna kwam de grote Sint Elisabethsvloed met al zijn verschrikkingen en verwoestingen over deze lage landen, die onvoldoende beschermd en door twisten van allerlei aard (wat dat aangaat is de tijd niet veel veranderd) verscheurd een gretige prooi der golven werden. Over deze vloed is al zoveel geschreven, dat wij daaraan voorbij kunnen gaan. Wat er van Westmaas bestond ging in ieder geval mede ten onder en de landen lagen weer als voorheen, kaal en troosteloos. De monniken togen echter weer aan het werk, daarbij wederom geldelijk gesteund door Jacob van Gaesbeecke en anderen, waaronder Gherijt van Strijen, heer van Zevenbergh, die aan de monniken zijn erfdeel aan gronden afstond. Zelfs paus Eugenius

IV bemoeit zich met de zorgen van de monniken. In 1440 geeft hij toestemming aan de monniken om over de tienden en de bijbehorende rechten vrij te beschikken teneinde tegemoet te komen in de grote kosten, die gemaakt zijn om de dijken te herstellen. Voorts werden nog diverse rechten verleend, om er enkele te noemen: het tiendrecht van het Swaengat en de visserij van het Swaengat. Zo ontstond langzamerhand weer een gemeenschap in het monnikenland.

Op 8 november 1448 verklaart Jacobus Gerardus Boet, pastoor van Strijen, dat de bewoners van een stuk land, genaamd het Monnikenland van Nieuwlicht, strekkende van St. Anthonie tot aan de Mannenvliet, van het midden van de Maas tot aan een dijk genaamd den droghen dijk, afkomstig van de heer van Gaesbeecke, ver van de kerk (te Strijen) wonen en deze des winters moeilijk kunnen bereiken, terwijl hij zelve de aldaar gebouwde kapel (te Westmaas) eveneens moeilijk kan bereiken. Op 20 april 1450: Johannes, bisschop van Luik, verklaart, dat de binnen zijn bisdom gelegen kerk van de parochie Strijen des winters moeilijk bereikbaar is voor de bewoners van het verder afgelegen gebied en dat in dit gebied een reeds lang bestaande kapel is gewijd aan Johannes de Doper, dochter van de moederkerk, en draagt op deze zaak te regelen. De gemeenschap had derhalve al voor een zeker gedeelte een eigen kerkelijk leven, alhoewel de kerk nog een onderdeel was van de parochiekerk van Strijen. Dat de kerk te Westmaas voor de pastoor van Strijen in de winter moeilijk begaanbaar was, is te begrijpen als men weet, dat geen enkele weg van Strijen naar Westmaas liep en dat men voor het verkeer gebruik moest maken van dijkkruiden, die vaak zeer smal waren en de landelijke dreven op deze wegen waren in de winter meer waterpoelen dan weg. Trouwens Westmaas is zeer lang stiefmoederlijk bedeed geweest met toevoerwegen. In het bekende boek van ds. Van Koetsveld wordt een reis in de winter besproken en nog in het jaar 1867 klaagde de raad van Westmaas bij het provinciaal bestuur over de slechte toestand der wegen naar en van Westmaas, terwijl wel een goede weg vlak in de nabijheid was. Ook schout en schepenen van Westmaas hebben in de tweede helft van de zeventiende eeuw hun misnoegen uitgesproken over de toestand van de wegen. Wat een verschil met tegenwoordig. Dan wordt een putje in de straat al direct gekenschetst als een zee.

Twisten

Trouwens er waren nog meer ongemakken voor de inwoners van de polder der monniken aan de Maze. De Hoekse en Kabeljauwse twisten waren met de ondergang van het Beijerse huis in 1433 geëindigd, maar de tijden waren allesbehalve rustig en veel krijgsvolk zwierf rond in de uitgestrekte dun bevolkte streken, rovende en plunderende waar zulks mogelijk was. En deze plaag was niet van voorbijgaande aard, doch hield enkele honderden jaren aan. Optreden hiertegen was geboden en dit geschiedde dan ook; vaak echter zonder veel succes. De algemene opvatting, dat de branden, die Westmaas hebben geteisterd aan dit rondzwervende volk te wijten zouden zijn, lijkt wel gerechtvaardigd. Alhoewel de bouwwijze van het op een klein stukje grond wonende

bevolkingsgroepje er ook niet vreemd aan geweest zal zijn. Deze kom van het dorp was tegen de binnenkant van de dijk aangeveld. Het tegenwoordige Westmaas-Nieuwland werd immers eerst in 1539 ingedijkt en was in de tijd waarover we nu spreken gorsland, buitendijks gelegen. De Binnenbedijkte Maas, was, zoals de naam al zegt, binnendijks gelegen. De bedijking had, ondanks tegenwerking van sommige belanghebbenden plaats gevonden vanaf de Sint-Anthoniepolder over Westmaas, de Reedijk en de Blaakschedijk tot aan Maasdam. Het bondige optreden van Philips van Bourgondië heeft veel bijgedragen tot de indijkingen en het beslechten van ruzies.

Belangrijk document

We hadden het echter over het langzamerhand ontstaan van de zelfstandige gemeenschap Westmaas en ook nog even over de onveiligheid van de omgeving. Er is dan ook een belangrijk document van 18 mei 1457 waarin staat, dat Jacob, heer van Gaesbeecke, tot Apcoude, tot Putte en tot Strijen oorkondt, dat de inwoners van het dorp van de Maze, binnen zijn heerlijkheid Strijen, genaamd het Monnickenlant, strekkende van de halve Maze zuidwaarts tot de halve Blake en van de Sint-Anthoniepolder tot Mannenvliet toe, met de droge dijk, die op de grond van de monniken ligt, onder zijn gerecht van Strijen vallen. Hij zal ieder jaar op de eerste dag na Pinksteren 7 schepenen aanstellen, wonende binnen de genoemde grenzen, welke met zijn rechter op donderdag vierschaar zullen houden binnen het dorp op 40 roeden van de kerk en wel voor zover het de hoge heerlijkheid betreft met de baljuw, wat betreft de lage heerlijkheid met de schout, behalve het dijkrecht, dit valt onder dijkgraaf en schepenen. Op burgerlijk bestuursgebied was zelfstandigheid een feit geworden. Het dorp aan de Maze was er rijp voor en de bestaande onveiligheid gebood het. In de boeken van mr. J.D. Tresling en M. Allewijn, resp. Rondom de Binnenmaas en Van Grooten Waert tot Hoeksche Waard staat dit laatste letterlijk te lezen.

Kerkelijk zelfstandig

Kerkelijk werd Westmaas zelfstandig op 6 juni 1458. Op die datum geeft Johannes Lijnen, pastoor van Strijen en kapelaan van de St. Mariakerk te Utrecht, toestemming om de kapel gewijd aan Maria en Johannes de Doper, te wijden tot een plaats waar de christelijke sacramenten van doop en begraven enz. mogen worden toegediend. Het zakelijke werd echter niet vergeten, want tevens werd bepaald, dat aan de pastoor van Strijen wegens derving van inkomsten jaarlijks in de week na St. Maarten drie en een halve rijnse goudgulden uitgekeerd moet worden. Zaken zijn zaken. In datzelfde jaar op 5 augustus wordt de kerk bisschoppelijk gewijd ter ere van Johannes de Doper en het hoogaltaar ter ere van Georgius Sebastiaans. In de eerdergenoemde boeken staat, dat de kerk gewijd was aan Sint Bonifacius, doch de stukken van het Karthuizerklooster spreken van Johannes de Doper.

Westmaas was uitgegroeid tot een zelfstandige gemeenschap in dit gewest met een eigen bestuur, rechtspraak en kerk en een bevolking, die de handen uit de mouwen wist te steken

zonder al te veel te leunen op de hoge overheid. Hierover zouden diverse voorvallen aan te halen zijn en ook van gemeenschappen, die het tegendeel deden.

Monnikenwerk

Al met al hadden de monniken van het Karthuizerklooster, daartoe in staat gesteld door het geslacht van Gaesbeecke, zeer veel bijdragen tot het ontstaan van deze plaats. Indien men de geschiedenis van Westmaas doorleest begrijpt men veel van het tegenwoordige. Men begrijpt dan ook, dat het afschaffen van alcoholhoudende dranken in de vergaderingen van de vroedschap zo verschrikkelijk moeilijk is. Al in 1461 op de 31ste mei werd duidelijk, dat Westmaas moeilijk droog te leggen zou zijn. Op die datum werd immers beslist, dat de inwoners van de oude Riethure binnendijs in de parochie van de Maze vrijgesteld zouden zijn van het betalen van bieraccijns. Die op de hoge dijk of daarbuiten woonden moesten wel betalen. Met bierschenken is men altijd gul gebleven, doch zoals gezegd: de historie is er de schuld van.

Eigenaardige grens

Tenslotte nog dit. Indien men zich afvraagt, wat de oorzaak zou kunnen zijn van de eigenaardige grens tussen de huidige gemeenten Westmaas en Mijnsheerenland, eigenlijk volkomen in strijd met de bestaande toestand en bevolkingsgeaardheid, dan is ook het antwoord hier in de stukken van het Karthuizerklooster te lezen. In de loop der jaren waren diverse sloten en krekens dichtgeslibd en voor grensscheiding onbruikbaar geworden. Ook was men niet altijd even precies met het in acht nemen van erfafscheidingen. Men nam en als er niet tegenop gekomen werd, dan was het eigendom. Bovendien werkten het gebrekkige matenstelsel en de grote onbekendheid met de schrijfkunst vergissingen gemakkelijk in de hand. Daarom werd op 7 mei 1521 door afgevaardigden van Mijnsheerenland ter ene zijde en broeder Volpart van der Graeff, procurator van het klooster ter andere zijde een akte opgemaakt teneinde de grenzen tussen beide landen nauwkeurig te bepalen. Daartoe werd op de dijk tussen hun beider grond een hardstenen paal (een zgn. blauwe steen) geplaatst en als men dan een lijn trok rechttoe op de toren van Zuidland, dan was deze lijn de grens tussen beide landen. De paal is verdwenen, doch de weg heet nu nog: Blauwesteenweg. De verdere inhoud van de akte zullen wij achterwege laten, evenals de inhoud van de akte van 13 augustus 1526 toen de grenzen afgebakend werden tussen de landen van de monniken en het land van Cromstrijen en Group. In ieder geval zijn deze beide akten er de schuld van, dat de gemeentelijk oppervlakte op heden zo eigenaardig in twee gedeelten is gespleten. Men wist uiteraard rond 1500 niet, dat er ruim 400 jaren later een burgerlijk en kerkelijk bestuur zou bestaan, dat ver over de grenzen van krekens en sloten heen zou zien.”

P.J. Pot

DE VRAGENRUBRIEK

Antwoorden

Er zijn een aantal reacties binnengekomen op de vragen uit het bulletin nr. 89, te weten op vraag 490, 534 en 537. Waarvoor onze dank.

De reacties zijn inmiddels doorgestuurd naar de vragenstellers, behalve het antwoord op vraag 534 van de heer Van der Mast. Deze heeft de vraag per e-mail gestuurd. Door een crash van mijn computer is al mijn e-mail verdwenen. Wanneer de heer Van der Mast mij wederom een e-mail stuurt, dan kan ik hem de antwoorden toesturen.

Vragen

Het aantal vragen is deze keer heel miniem. 3 Stuks is alles wat nog in voorraad is.

538.

Arij Ariense Broertje, geb. 1725, tr. 1759 Pietertje van Roon.

Uit dit huwelijk werden 9 kinderen geboren, 6 zonen en 3 dochters. De familie was in elk geval tot januari 1777 in Puttershoek woonachtig. Daarna ontbreekt ieder spoor.

Gevraagd: waar is dit gezin gebleven?

539.

Hoogenboom uit Oud-Beijerland.

Generatie I

I. Isaac Jacobsz, ovl. voor 1620, met Grietgen Govertsdr.

Uit deze relatie:

1. Govert Isaacsz Hoogenboom, volgt II.

Generatie II

II. Govert Isaacsz Hoogenboom, schrijnwerker, ovl. voor 1662, tr. met Haesgen Hendriksdr Boot, ovl. voor 1652

Uit deze relatie:

1. Isaack Govertsz, geb. circa 1630, volgt III.

Generatie III

III. Isaack Govertsz Hoogenboom, geb. circa 1630, ged. ned.herv. te Oud-Beijerland 07-04-1662, vlasser en lakenkoper, tr. met Geertrui Leenders de Recht, geb. circa 1633, ovl. te Oud-Beijerland 18-10-1680, dr. van Leendert Maertens de Recht en Marijtje Ottensdr. Robbe.

Uit deze relatie:

1. Pieter Isaacksz, ged. ned.herv. te Oud-Beijerland 07-04-1662, volgt IV.

Generatie IV

IV. Pieter Isaacksz Hoogenboom, ged. ned.herv. te Oud-Beijerland 07-04-1662, vlasser, landbouwer, begr. te Oud-Beijerland 13-11-1727, tr. te Oud-Beijerland 30-06-1686 met Abigaël de Vlieger, dr. van Anthonij Adriaensz. de Vlieger en Maeycke Geemansdr. Hoogewerff.

Uit dit huwelijk:

1. Cornelis Pietersz, ged. ned.herv. te Oud-Beijerland 23-12-1701.
2. Maria Pieters, tr. te Oud-Beijerland 25-06-1719 met Pieter Dirks Verhagen, lidmaat Oud-Beijerland 1718, ged. te Oud-Beijerland 07-10-1691, ovl. te Oud-Beijerland 06-01-1772, zn. van Dirk Leendertse Verhagen en Ingetje Jacobs 't Gout.
3. Anthony Pietersz., geb. te Oud-Beijerland

Gevraagd: is er een verbinding van deze familie Hoogenboom met Bastiaan Hendriksz. Hoogenboom, geb. Zuidland 28-2-1700?

540.

Willem Huigszoon Walraven tr. met Hendrikje Gerrits de Ruiter.

Kinderen:

1. Huig (1769)
2. Gerrit (1773)
3. Johannes (1776)
4. Lijntje (1777)
5. Maaijke (1780)

Allen geboren te Strijen.

Gevraagd: geboortedatum van Willem Huigszoon Walraven en van Hendrikje Gerrits de Ruiter. Hun trouwdatum en hun ouders.

U wordt van harte uitgenodigd om uw vragen, die betrekking hebben op de Hoeksche Waard, in te sturen naar:

P.W. van Hulst
Ruigoord 133
3079 XP Rotterdam
e-mail genealogie@streekmuseumhw.nl

Vergeet niet een postzegel in te sluiten.

Peter van Hulst

GENEALOGIE

Afdeling genealogie

Deze keer weinig nieuws van het genealogisch front.

De volgende nieuwe reeks Streekgenealogieën (de SG nummers) werden toegevoegd:

1313 Jonkers
1314 Annocque
1315 Fiere

Peter van Hulst

WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHES WAARD"

De Werkgroep Dialecten gaat ook weer de wintertijd in. Dat wil niet zeggen dat er een winterslaap wordt gehouden. Maandelijks komen we samen om te komen tot een definitieve woordenlijst, die geschikt is om in een Hoeksche Waards woordenboek te worden opgenomen. Dat is beslist niet eenvoudig. In dat woordenboek zal een grammaticale uitleg moeten worden opgenomen, die noodgedwongen erg uitgebreid zal zijn en op een goudschaaltje zal moeten worden gewogen.

Aan onze oproepen in het vorige Bulletin is weer gehoor gegeven. Van onze (bijna vaste) correspondent uit Zeeland, Arie van Zanten, liggen nog twee verhalen op publicatie te wachten, waaronder één van de "ramp" (voor niet ingewijden: de watersnoodramp van 1953). Het leek ons toepasselijk om dit verhaal in het eerste bulletin van 2003 op te nemen.

Blijft gerust uw verhalen inzenden want we hebben ook verhalen nodig voor nog een eventueel nieuw boekje met dialectverhalen.

Inzenden kan naar Chris den Boer, Lindenlaan 28, 3286 XJ Klaaswaal, of via E-mail: Chris.Lenie@hetnet.nl

Voor dit bulletin kozen we een persoonlijk verhaal van de heer A. Terdu uit Klaaswaal, waarvoor wij hem bedanken.

Klezwaal, een best durp

Toen 'k een tijdje gelêje een stukkie las van de Werkgroep Dialecten Hoeksche Waerd, van Arie Biemañs, zee 'k tegen Nelle: Da ze 'k ok is doen. Nou daer gaat 'ie dan:

Arie Biemañs, die de vorege keer een stukkie schreef, ken 'k nog van vroeger. Hij was de zeun van Biemañs van 't cefê op Schaañs, recht tegenover de ouwe muziektent. Hij is getrouwd met 'n maaisie van Van der Haaide uit de Chrisselijke schooldijk. 't Leste fêesie wat in 't cefê gegeven is, was dat van de broer van Nelle, Chris, die toen met Mijntjies trouwde uit Dordt. Maar dat he 'k van hore zegge.

Ik bin een hort weggeweest van Klezwaal, want ik mos naer dienst en daernae he 'k een hortie erges anders gewound.

Nou weun 'k al weer een hort op Klezwaal en 'k zeg welles tege Nelle: 'k Zou nie meer weg wille. 't Is een fijn durp en we weune erg naer ooñs zin.

Van de laegere school is me ok nog wat bijgebleve. 'k Zat in de 1e klas bij juffouw Quré, een harstikke lieve juffrouw. M'n moeder zee welles: "Je hou meer van de

juffrouw dan van mijn”.

Nae school moste we naer de knapeverêêniging en naer de meziek en de zondesschool. Nou de meziek von’k wel leuk, maar de rest komme gestole worre. Voetballe met de jonges op straet, da was teminſte leuk. Een bal maakte me van een hôôp krante mit ’n touw d’r omheen gebonge.

‘t Ging wel, maar hij mos nie nat worre, wat dan was tie niet vooruit te brande zôô zwaer.

Nae de laegere school bin’k ’n hortie bakker geweest, eerst in Baaierland en laeter op de Buitensluis. Da was niks voor mijn, veuls te vroeg op en altijd laet naer huis.

Toen bin’k drukker geworre bij Laban op Klezwaal. Toen ‘k ging sollestere zee m’n vader: “Wat mô je dan gaan doen voor werk?”. ‘k Zee: “Weet ik veul, maar bakker is voor mijn niks”. ‘k Wier aņgenome en tot op de dag van vandaeg vink’t nog leuk werk.

Nae m’n dieſtstijd he’k nog een hortie gewerkt bij de drukkerij op Klezwaal, maar bin toen naer ’t Gooi gegaan omda’k daer getrouwd was en m’n vrouw een kind verwachtte. ‘k Heb daer zôô’n 15 jaer geweund en toen kon’k de drukkerij van Laban en Roskam overneme. M’n moeder zee nog: “Jonge wat kôôp ie nou”. Maar ‘k zag er brôôd in. “Beljaat” zee m’n vader, “azzie maar zuinig bin en hard werkt, dan rêdjiet altijd”.

Zo gezegd zo gedaen. Mit Ger de Baat bin’k op de Voorstraet begonne. ‘t Was een rot tijd, waainig werk, maar d’r mos brôôd op de plank komme, dus geweun deurdouwe.

We hebben d’r een jaer of zeve geweund en zijn toen naer de Meulendijk verhuisd, in ‘t ouwe pliesiebero en brandweergragie. Trouwens d’r zitte we nou nog. D’r is veul an veranderd hoor, maar de staail is nog ‘t zelfde. ‘k Bin nou mit pensioen en heb de drukkerij overgedaen aan twêê van m’n jonges. ‘k Denk dass’et goed doen dus hek’r rust van.

‘k Zee pas nog tegen Nelle: “Maaid we hebben ‘t goed zôô”. ‘k Hoop d’r nog veule jaere van te magge geniete. We kuiere, wandele en fietse graeg, dus laet ôôñs maar gaan.

‘k Hoop dat dut stukkie een bietjie een bijdraege mag zijn voor het mooie blad van de Vriende van ‘t Streekmeseum op de Noord.

Bram Terdu uit Klezwaal

AANWINSTEN

In het vorige bulletin is het al door de voorzitter van het bestuur van de Vriendenkring aangekondigd en ook elders in dit bulletin wordt het genoemd, maar in de rubriek "Aanwinsten" mag de vermelding van een bijzondere schenking natuurlijk niet ontbreken: het glas gemaakt in de 18^e eeuw met daarin gegraveerd het wapen van Goudswaard. Het is 19 centimeter hoog en behalve het wapen is een onbekend mythologisch dier afgebeeld.

Naast deze schenking aan het museum werden nog veel andere leuke en interessante voorwerpen ontvangen. Hieronder volgt een opsomming daarvan.

In de eerste plaats noemen wij aan landbouwgereedschappen en aanverwante zaken: een zeis en een zicht, divers paardentuig, een met ijzer beslagen hoofdstel en menlijnen uit de tijd dat er nog paarden op het land werden gebruikt en een "tril" ofwel karnstok.

Aan de collectie gereedschappen van de ambachtlieden kon worden toegevoegd:

een groen geverfde griendwerkerskist, twee soldeerbouten, drie verstelbare schaven: één geheel van metaal en de andere van hout en metaal, een verstelbare en een niet verstelbare afschrijfhaak (gereedschap van een timmerman), een vijl met houten handvat, een kleine schaaf en een handrasp, twee fijne zeven, een kooltjestang, pook en vuurtang voor een smederij.

Aan huishoudelijke voorwerpen en meubilair werd ontvangen: een gemakstoel uit ongeveer 1890, een kinderstoel, een tweestaafs elektrisch kachelkje, zes weckflessen (met peertjes!), tien stuks Sunlight zeep, een biezen koffertje, een grote lederen kledingzak, een bennetje,

een stamper en een groen emailen emmer met opschrift “aardappelen”.

Konden wij in het vorige bulletin melden dat er veel kleding en ander textiel was geschonken. Over de afgelopen periode is er nog meer te vermelden: een ingelijste borduurlap uit 1863 met borduurwerk uit de Biedermeiertijd (geborduurd door Antonia Clara van Pelt, gehuwd met Schilleman Herweijer), frivolité (een knoopwerktechniek met ringen en bogen, gemaakt met behulp van één of twee spoeltjes) onder andere een antimakassar (een kleedje dat over de rugleuning van stoelen of canapés werd gehangen en oorspronkelijk diende om die tegen de makassarolie in het haar te beschermen), twee ronde kleedjes, delen van kragen, bijbehorende spoeltjes een haaknaaldje met pinkring, een D.M.C.-wikkels en enkele zeshoekige kleedjes. Verder kinderkleding, poppenkleding, “nuttige” handwerken, handwerkproefjes, drie

sluitlakens, kanten mutsjes en mutsen, een kookmuts, een doopjurk en kussenslopen alles waarschijnlijk uit ongeveer 1850. Veel werk is gemerkt “HE”. Twee roodbruin katoenen verpleegstersuniformen met bijbehorende sluier en wit katoenen kraag uit de jaren 50 van de vorige eeuw gedragen door kraamverpleegkundigen, vier witte graslinnen verpleegstersschorten, een wit gestreept katoenen kastrand met kanten rand, een wit katoenen zak gemerkt “Mdp”, een wit katoenen doopjurk met korte pofmouwen en met broderie-inzet, een onderrok, twee wit keperstoffen kinderjurkjes en een wit katoenen onderrok afgewerkt met broderie.

Gewoonlijk zijn er aardig wat vermeldingen die niet onder één van de voorgaande categorieën gerangschikt kunnen worden. Deze keer is dat anders. Niet meer dan een dambord, twee tondeuses en een blokkendoos met stenen blokken kunnen als aanwinsten in deze restgroep worden gnoteerd.

De gevers van de hiervoor genoemde voorwerpen worden nogmaals van harte bedankt.

R. van der Waal